

Herman Berčič

NEKATERE STROKOVNE IN ZNANSTVENE ZAMISLI PROF. DR. FRANCA PEDIČKA SO V ŠPORTU AKTUALNE ŠE DANES

Izvleček

Prof. dr. Franc Pediček je bil eden najpomembnejših pedagogov svojega časa. Ves čas je antropološko utemeljeval razvoj pedagogike ter drugih strokovnih in znanstvenih področij. Enako je z vidika antropologije oz. človekoslovja obravnaval področje telesne kulture oz. športa in njena ožja torišča – telesno vzgojo, šport in športno rekreacijo. Kot izvrsten pedagog, mislec in pokončen človek je širil in posredoval svoja bogata znanja iz filozofije, pedagogike, psihologije in etike tudi študentom takratne ljubljanske višje in pozneje visoke šole za telesno kulturo. Zaradi naprednih idej in vključevanja novih spoznanj v ožja torišča telesne kulture, telesno vzgojo, vrhunski šport in športno rekreacijo je v tem segmentu človekovega življenja in ustvarjanja pustil neizbrisne sledi. Bil je pionir pri snovanju znanstvene misli in znanstvenega raziskovanja v telesni kulturi oz. športu. Pri tem je ves čas zagovarjal antropološki vidik preučevanja vseh različic športa.

Ključne besede: Pediček, znanost, znanstveno raziskovanje, antropologija, pedagogika, filozofija, psihologija, telesna kultura, šport.

Prof. dr. Franc Pediček v jeseni življenja

SOME EXPERT AND SCIENTIFIC IDEAS OF PEDIČEK CONTINUE TO BE TOPICAL IN SPORTS

Abstract

Prof. Dr. Franc Pediček was one of the most prominent pedagogues of his time. Throughout his academic life he provided anthropological rationale to the development of pedagogy and also other expert and scientific areas. In terms of anthropology i.e. the science of humans, he investigated the field of physical culture, i.e. sport along with its narrower domains, namely physical education, elite sport and sport recreation. As an outstanding pedagogue, thinker and upright person he imparted his vast knowledge in philosophy, pedagogy, psychology and ethics to the students of the then short-cycle college and later the College of Physical Culture in Ljubljana. His progressive ideas and intertwining of new findings with the specific domains of physical culture, namely physical education, elite sport and sport recreation, left indelible impressions in this segment of human life and creation. He pioneered the formation of scientific thought and scientific research in physical culture i.e. sport, incessantly advocating the anthropological facet of the study of all types of sports.

Key words: Pediček, science, scientific research, anthropology, pedagogy, philosophy, psychology, physical culture, sport

■ Namesto uvoda

Prof. dr. Franc Pediček je bil velik kritični um, ki je zaznamoval sopotnike svojega časa in tudi sodobnike ter pustil za seboj veliko opravljenega dela, marsikaj pa je prepustil obdelavi naslednikom. Kot vodilni slovenski pedagog je utiral pot širšim pogledom na razvoj ne le pedagoške vede, marveč tudi drugih torišč in znanstvenih področij. Posebej je zaznamoval telesno kulturo oz. šport. Pedagogika ga je sicer celostno zapolnjevala in mu pomenila vseživljenjsko poslanstvo, vendar se je enako zavzeto posvečal tudi filozofskim, psihološkim, sociološkim in etičnim vprašanjem v okviru antropologije ali človekoslovja, kot je sam rad poimenoval ta segment človekovega ustvarjanja.

Tako kot je hodil za svojo pedagogiko (tako je oblikoval naslov svojega zadnjega dela leta 2007) in je bil največkrat z njo ali celo pred njo, je hodil ne le vstric s telesno kulturo oz. športom, marveč kar precej pred njim. Nekateri so ali smo mu sledili – povedano drugače, študenti so in smo mu sledili v celoti (z nekaj izjemami, kot povsod v življenju), dokler se je kot izborni predavatelj razdajal in predaval skladno s svojimi pedagoškimi načeli in pedagoškim erosom na takratni visoki šoli za telesno kulturo.

Kasnejši razvoj dogodkov je pokazal, da se z njegovimi tezami o antropološki obravnavi športa in vseh njegovih različic vsi učitelji niso strinjali. Ker je spoštovani profesor v svojih razmišljanjih večkrat prešel v hitro hojo ali celo v tek, kot v prispodobi radi rečemo, in čeprav je bil v krogu kolegov, ki jim te aktivnosti niso bile tuje, ga večina ni dohajala. Preveč so imeli opraviti z osnovami materialne kulture v športu, manj pa so se posvečali osnovam duhovne kulture.

Prof. Pediček se je kot napredni mislec veliko ukvarjal s problemi in vprašanji pedagoške antropologije, hkrati je podpiral sleherno antropološko raziskovanje s področja vzgoje in izobraževanja. Zato ni nič presenetljivega, da se je z enako zavzetostjo in iz enakih izhodišč lotil izgradnje teoretičnih osnov in znanstvenih temeljev športa in njegovih ožjih torišč.

Dr. Pediček je ves čas antropološko utemeljeval razvoj pedagogike, enako je z vidika človekoslovja želel obravnavati področje telesne kulture oz. športa, z vsemi različicami oz. pojavnimi oblikami.

Prof. dr. Pediček med nagrajenci z ministrom dr. Miranom Zverom ob prejemu priznanja za življenjsko delo

Ker je o tem veliko pisal – eno njegovih najpomembnejših pisnih del je starejšim kolegom in športnim ter strokovnim delavcem znano kot trilogija (Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo, 1970) –, so njegova dela ohranila jasno sporočilo in tudi kritično ost. Tega mu ni mogel nihče vzeti. Ne nasprotno misleči ideologiji športnega monizma ne obstoječa oblast, ki je, kot je znano, ves čas skrbno bdela nad njegovim početjem in tudi sicer segala v vse pore življenja in dela občestva tedanjega časa. Še posebno sta jo skrbela vzgoja in izobraževanje, od osnovnega, preko srednjega do fakultetnega.

Pediček se je zaradi različnih dogodkov v življenju ves čas počutil ogroženega, oblast pa se je bala njegovih naprednih idej. Če bi se namreč uresničile – posebej jih je predstavil na II. posvetu slovenskih pedagogov na Bledu leta 1971 s koreferatom »Vzgoja kot funkcija človeka« –, bi v temeljih zamajale tedanjo socialistično-marksistično vzgojo na šolah vseh stopenj. Šola oz. njena vzgoja je bila takrat, kot danes vemo, v funkciji oblasti in ne v funkciji človeka. Pediček se je trudil otroka, šolo, vzgojo in izobraževanje spodmakniti moči in oblasti družbene ideologizacije in politizacije ter vzgojo vrniti tja, kamor spada, torej v družino in šolo.

Prof. Pediček je odlično predaval in tudi pisal. Sploh je bil mojster govornice in pisne besede, njegov slog pisanja pa je bil zlahka prepoznaven. Pri tem ni skoparil z bodečo nežo, ko je šlo za branjenje in

uveljavljanje njegovih domišljenih mnenj in stališč. Pri mnogih je kritika ostala v zraku, nekateri so jo preprosto prezrli ali obšli, nekateri so uporabili neakademsko ravnanje in so s profesorjem poskušali obračunati na osebni ravni in na ideološko-političnih podlagah. Kritika je sicer ostala, odzivi nanjo prav tako, kar je profesor še posebej občutil, saj je visoko šolo leta 1967 tudi zapustil. Zapustil jo je z grenkobo v srcu in duši, če njegov razum za trenutek pustimo samevati, in to kljub temu, da se je med študenti izjemno dobro počutil.

Razvoj telesne kulture oz. športa pa je z njegovim odhodom ostal osiromašen za mnoga antropološka spoznanja in vedenja, ki jih je širil med nas študente (in najbrž tudi med učitelje) iz svoje bogate zakladnice filozofskih, pedagoških, psiholoških in socioloških znanj ter etičnih pogledov. To sem želel znova poudariti in v tem se s kolegom dr. Kristanom, ki je to prvi zapisal, v celoti strinjam.

Prof. Pediček je bil zagret kritik obstoječega stanja duha na takratni visoki šoli za telesno kulturo, prav tako na različnih šolah vseh stopenj in tudi v družbi sploh. Svoja nesoglasja z drugače mislečimi oz. nasprotniki je pomenljivo poimenoval kot trke. Govoril je o akademskih in tudi drugačnih trkih. Z nekaj domišljije bi lahko nesoglasja in neskladja na takratni pedagoški instituciji poimenovali tudi »telesnokulturni trk«.

Njegova je paradigma o pluralni vzgoji in izobraževanju pa tudi o pluralni družbi,

brez monopolov in prilaščanja samo ene resnice. To paradigmo je poskušal uveljaviti tudi na Visoki šoli za telesno kulturo oz. na področju telesne kulture in športa, kjer naj bi ob širši antropološki zasnovi študija (ne le ozko strokovni) vzgajali bodoče športne pedagoge in strokovnjake na dodiplomskem in tudi podiplomskem študiju. Tako naj bi širše razgledani diplomanti, z raznoterimi znanji in vedenji ter z jasnimi pedagoškimi poslanstvom, odšli v prakso.

■ Izvori Pedičkovih zamisli in odmevi v študentskih vrstah

Kdor je spremljal ali še spremlja razvoj Fakultete za šport v Ljubljani skozi posamezna razvojna obdobja ali je bil celo neposredno vključen v tok njenega razvoja, si mora ob potrebni kritični in časovni distanci priznati, da je dal prof. dr. Franc Pediček njenemu razvoju neizbrisni pečat. Nekateri smo bili del tega razvoja, najprej kot študenti, potem kot sodelavci in nazadnje tudi kot učitelji. Poslušati pedagoška snovanja prof. Pedička, prepletena z antropološkimi pogledi, psihološkimi znanji, filozofskimi mislimi in etičnimi poudarki, ki jih je povezoval s takratnimi pojmovanji o telesni kulturi, telesni vzgoji, športu in (športni) rekreaciji, je bilo za mnoge študente posebno akademsko doživetje. Pa ne le to, v marsikom je pustil neizbrisne sledi, zato smo mu nekateri sledili ter v svoje delo in življenje vnašali njegova spoznanja in poglede na športno kulturo in tudi v aktualna družbena dogajanja. Žal pa se takrat večina ni zavedala vseh razsežnosti njegovega intelektualnega boja ne le na področju pedagogike v širšem slovenskem prostoru, temveč tudi na torišču športne kulture.

Dr. Silvo Kristan (2008) je o prof. Francu Pedičku zapisal, da obsežnega športno strokovnega opusa dr. Pedička ni mogoče predstaviti v kratkem spominskem zapisu. S tem se moramo strinjati, prav tako z ugotovitvijo, da ves strokovni opus učitelja, modreca, pedagoga in misleca ter vzornika številnim generacijam študentov, ki ga je namenil obravnavi telesne kulture, še ni ovrednoten in ocenjen. Kar nekaj generacij takratne Višje oz. Visoke šole za telesno kulturo je imelo možnost in privilegij hkrati, da so poslušali preda-

vanja in strokovne razmisleke izbornega profesorja dr. Franca Pedička. Preden se bo nekdo tudi v športu lotil celovite obravnave zapuščine spoštovanega profesorja, naj nekaj svojih pogledov in spoznanj razgrnem tudi sam.

Bil sem v generaciji študentov (teh generacij je bilo kar nekaj), ki je imela priložnost v živo spremljati njegova na širokem znanju temelječa kritična razmišljanja, ki jih je s širšega zornega kota usmerjal na takratno telesno kulturo in ožja torišča športne vzgoje, športa in športne rekreacije.

Prof. Pediček je ves čas svojega predavateljskega dela na visoki šoli za telesno kulturo preživel v študiju prepletenih področij filozofije in športa, pedagogike in športa, psihologije in športa ter etike in športa. Ves čas snovanja predavanj in priprav gradiv za posamezne predmete, ki jih je povezoval s športom, je imel pred seboj študente, ki naj bi njegova spoznanja in ideje kot bodoči športni pedagogi in strokovnjaki prenašali na mlade generacije. Zato je posebej pripravil predavanja za skupino pedagoško-psiholoških predmetov in med njimi za občo psihologijo, pedagogiko, mladinsko psihologijo in psihologijo športa. V višjih letnikih pa je, zavedajoč se dejstva, da mora vsako strokovno področje imeti tudi svojo znanstveno podstat (osnovo ali podlago), z ustreznim znanstvenoraziskovalnim delom postavil osnove znanstvenoraziskovalnega dela tudi na področju telesne kulture in predmet tudi tako poimenoval.

Vsakega od predmetov je poleg teoretičnih osnov obogatil s številnimi primeri iz prakse, zlasti na predmetnih področjih, s katerimi je bogatil znanje že gimnazijski mladini. Dejstvo je, da spoštovani učitelj telesne kulture, torej športa, športne vzgoje in športne rekreacije, v svojih študijskih letih ni pobliže spoznaval in tudi globlje ne. Zato si je pri iskanju primerov iz telesnokulturnega oz. športnega življenja pomagal z izkušnjami študentov. Svoje izkušnje in primere iz športnega življenja, ki so bili povezani z obravnavano tematiko, bodisi s pedagogiko, psihologijo, etiko ali aplikativnimi področji, smo nenehno razgrinjali pred njim. Sam pa nas je ob tehtnih premislekih vodil v globlja spoznanja pedagoško-andragoškega poklica in spodbujal vse tisto, kar je vodilo k oblikovanju vrednot bodočih pedagogov.

S študenti se je zliil v akademsko celoto, ki je takrat polno živela. Študija si na takratni visokošolski instituciji brez njega nismo znali predstavljati. To je bil on, profesor, mislec, modrec in ČLOVEK. Vedel je, da veliko daje – mnogo več, kot je bil v položaju univerzitetnega učitelja po službeni dolžnosti dolžan dajati. Svojega dela ni nikoli jemal kot obvezne službe, kot nekaj, kar mora opraviti, potem pa se za njim zaprejo vrata. Svoje miselne nastavke in razmišljanja o problemih in njih rešitvah je nosil s seboj domov. Nenehno je študiral, luščil probleme in iskal odgovore na številna vprašanja, ki si jih je postavjal sam ali pa smo mu jih postavljali študenti, spodbujeni k ustvarjalnemu in samostojnemu razmišljanju. Na Visoki šoli za telesno kulturo, kjer je služboval šest let, torej vse do leta 1967, je bil prvi univerzitetni učitelj z doktoratom. To je bila njegova prednost, po drugi strani mu je zavzemanje za širšo akademsko rast pri pridobivanju akademskih nazivov tedanjih kolegov prineslo tudi precej težav. Vendar s svojim prizadevanjem za dvig športne kulture tako pri študentih kot sploh v širši družbi kljub navedenemu ni prenehal.

Ne glede na čas, ki je pretekel, in na dejstvo, da dr. Pedička ni več med nami, ostaja kar nekaj vprašanj, s katerimi se je ukvarjal spoštovani profesor, ki niso dobila ustreznih odgovorov, a so še vedno aktualna. Prav tako ostaja še kar nekaj problemov, ki jih je profesor luščil iz svoje bogate pedagoško-psihološke in filozofske zakladnice znanja, ki so le delno rešeni ali še čakajo na rešitev. Kot je bilo poudarjeno, se je med drugim ukvarjal tudi s temeljnimi problemi raziskovanja in z vključevanjem znanstvene misli v telesno kulturo. Posebej se je ukvarjal tudi z znanstveno-terminološkimi problemi. Res je, da so nekateri sopotniki težko sprejemali njegove, za takratne čase napredne in širše poglede na pojav telesne kulture, vendar smo jih študentje sprejemali z veliko odprtostjo. Preprosto smo mu ob njegovih miselnih predstavitvah, zapletih in razpletih, ko je zagovarjal in branil svoje teze z argumenti, iskrevimi domislicami in številnimi primeri iz bogate pedagoško-psihološke prakse, sledili. Sam je ob različnih tematskih sestavih postavljajl teze in antiteze ter nas ob členjenju in miselnih analizah vodil k sintezi spoznanj in znanj.

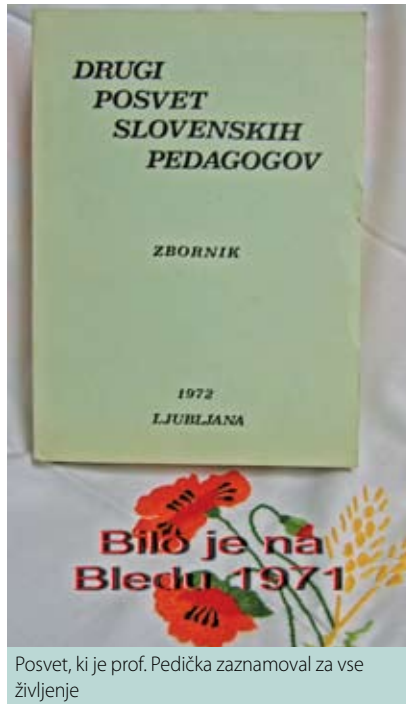
■ Dr. Franc Pediček je bil pionir in snovalec znanstvene misli na področju telesne kulture oz. športa

Ko se je na takratni Visoki šoli za telesno kulturo začela rojevati znanstvena misel in naj bi začeli z znanstvenoraziskovalnim delom, sta bili uveljavljeni dve usmeritvi. Prva, ozko strokovna, v okviru katere so se posamezni problemi na izsekih telesne kulture, torej telesne vzgoje, športa in športne rekreacije, pri različnih predmetih obravnavali z ožjih strokovno zornih kotov. In druga, širša, antropološko zasnovana, ki je posamezne probleme obravnavala z več gledišč, predvsem s filozofskega, psihološkega, pedagoškega, sociološkega in etičnega. Kakšen je bil potem tok razvoja institucije, je zdaj bolj ali manj znano.

Manj znano pa je, da je cenjeni profesor v študijskem letu 1965/1966 pripravil za študente IV. letnika takratne Visoke šole za telesno kulturo predavanja ob rojevanju znanstvene misli z »Uvodom v znanstvenoraziskovalno metodologijo« in jo s številnimi primeri povezoval s telesno kulturo in njenimi pojavnimi oblikami. Moč njegovih argumentov, ki so izhajali iz bogatih pedagoških, psiholoških in filozofskih znanj, obogatenih s primeri iz prakse, je prepričala mnoge študente. Njegova je opredelitev, da je treba za vsako tezo ali trditev, ki je tudi na področju telesne kulture oz. športa predstavljena v teoretičnem modelu, najti ustrezno razlago, dopolnjeno s primerom iz prakse.

Na tem mestu je treba poudariti, da se je znanost na področju telesne kulture oziroma športa takrat šele rojevala. Tu in tam so bili vidni znanstveni nastavki. Pediček je poskrbel za pravo miselno revolucijo med tedanjimi učitelji. Nihče, ki je verjel v postopni razvoj znanosti na področju telesne kulture oz. športa, ni mogel ostati ravnodušen ob njegovih zavzemanjih za znanstveno raziskovanje na področju športa. Zaradi že navedenih ozkih gledišč nekaterih takratnih učiteljev si je nakopal tihe in manj vidne, pa tudi odkrite nasprotnike.

Govoril je: »Znanost ni romantizem, marveč delo, trdo delo, ki ga opravlja posameznik, ki je za to sposoben oz. usposobljen. Najprej morate zelo dobro poznati

Posvet, ki je prof. Pedička zaznamoval za vse življenje

stroko nasploh, potem se morate poglobiti v stvar in nato najti problem. Pri tem naj vam bo metodologija pomočnica in ne središčnica vašega delovanja. Pri raziskovalnem delu morata biti v ospredju disciplina oz. samodisciplina in odgovornost. Znanost je otrok svojega časa. Vsak znanstvenik je leča, skozi katero se zrcali družba svojega časa.« Pri tem je mislil na vsakokratno razvojno obdobje v preteklosti, njegova razmišljanja pa imajo pomembno sporočilno vrednost tudi za sedanjost, prav tako za prihodnost.

Zelo kritično je spremljal začetek nastajanja in tok znanstvene misli na področju telesne kulture oz. športa. Takrat je verjel, da smo prešli nekatere faze razvoja, ko so si mnogi »s prstom na čelu« razlagali posamezne pojave tudi na področju športa, ne da bi za to imeli teoretične oziroma znanstvene podlage. Verjel je, da dosežena »filozofska etapa« oziroma zdravorazumska etapa v razvoju znanstvene misli na področju športa še ni končna. Res pa je, da ta stopnja pomeni neposredni uvod v znanstveno mišljenje. Vendar ni dovolj, da le na osnovi zdravega razuma opazujemo fenomen telesne kulture oziroma pojave telesne vzgoje, športa in športne rekreacije, brez povezav z družbenim in kulturnim prostorom in drugimi razsežnostmi družbenega razvoja. To ra-

zvojno fazo je poimenoval tudi faza »deskriptivnega mišljenja«. Namreč tovrstni iskalci novih spoznanj oz. raziskovalci so spoznali »fenomenalnost« stvari ali pojavov (telesne vzgoje, športa in športne rekreacije), ne pa njegovega bistva. Na tej stopnji so bili torej raziskovalci sposobni izolirati pojave telesne kulture, jih »fiksirati« in jih oblikovati na temelju dotedanjih norm in pravil zdravega mišljenja (tudi logičnega). Vendar pa niso odkrivali bistva pojavov in njihovih zakonitosti.

Pediček je trdil, da mora znanstvena misel prodreti tudi v telesno kulturo oz. šport. Govoril je, da bo treba najprej opraviti temeljna (fundamentalna) oz. makro raziskovanja. Opredelil jih je tudi kot bazična, torej tista, ki tvorijo osnovo. Poleg tega bodo potrebne tudi aplikativne (v prakso usmerjene) raziskave, ki naj bi jih neposredno opravili na različnih toriščih športa – telesni vzgoji, tekmovalnem oz. vrhunskem športu in športni rekreaciji. Take naj bi predvsem bogatile prakso.

■ Uspešen raziskovalec mora imeti določene sposobnosti in lastnosti

Prof. Pediček je v eni od uvodnih razprav pri predmetu, ki ga je namenil raziskovalni problematiki, govoril tudi o tem, kdo naj bo raziskovalec, ali bolje, kakšne sposobnosti in lastnosti naj bi imel človek, ki želi znanstveno misliti in se podati v odkrivanje novega in neznanega. Skladno z njegovim razmislekom naj bi bil raziskovalec občutljiv za probleme. V okolju, kjer deluje, naj bi jih zaznaval in prepoznaval. Predvsem naj bi odkrival tudi take, ki so bolj prikriti in v trenutku opazovanja manj zaznavni. Pri tem je opozarjal na dejstvo, da je pri raziskovalcih začetnikih zaznati pojav »problemskega slepila«. To pomeni, da so zanje vsi problemi bolj ali manj rešeni, ali povedano drugače, da jih ne vidijo in ne zaznajo. Druga skrajnost, ki se pogosto pojavi na začetku raziskovalčeve poti, pa je, da raziskovalcu vse, pri čemer ni sodeloval oz. ni bil soudeležen, predstavlja določen problem.

Raziskovalec naj bi imel ustrezno specializacijo, pri čemer je imel profesor v mislih znanja in védenja na določenem strokovnem področju, hkrati naj bi se razgledoval tudi po sorodnih naravoslov-

nih in družboslovnih znanstvenih področjih. Povedano drugače, za raziskovanje določenih problemov je treba imeti čim širšo teoretično in strokovno izobrazbo na raziskovalnem področju, v katero se raziskovalec podaja in usmerja. Prav širša razgledanost v svoji stroki je eden pomembnejših dejavnikov, ki lahko kasneje odločajo o večji ali manjši uspešnosti raziskovalca. Namreč širša razgledanost mu omogoča, da se ne omeji le na eno gledišče, temveč ima pri raziskovanju odprt širši zorni kot, kjer se znanja iz mejnih ali drugih strokovnih in znanstvenih področij prepletajo in dopolnjujejo.

Prav poznavanje sorodnih torišč in sposobnost za odkrivanje medsebojnih odvisnosti in povezav sta eni pomembnih prednosti uspešnega znanstvenoraziskovalnega delavca. V mnogo primerih je za večji ali manjši uspeh v raziskovalnem delu potrebna tudi sposobnost za timsko delo. Pri tem so v ospredju ustvarjalna komunikacija, koordinacija raziskovalnih nalog in sodelovanje med posameznimi raziskovalci.

Pri raziskovalcih, ki želijo biti uspešni, morajo biti jasno izraženi intelektualna vedoželjnost (radovednost) in sposobnost koncentracije tudi skozi daljše časovno obdobje in delovna disciplina. Brez izrazite želje po spoznavanju novega, neznanega in še nepojasnjene, ki ima svoje korene predvsem v notranji in manj v zunanji motivaciji, ne bo večjih raziskovalnih uspehov oz. dosežkov, je govoril Pediček. Časovno daljša sposobnost osredotočanja na določen problem raziskovanja in sposobnost odpravljanja »šumov«, še zlasti, kadar se pojavi moteč »človeški dejavnik«, je prav tako eden ključnih dejavnikov uspešnega raziskovalčevega dela. Raziskovalec, ki je predan svojemu delu, največkrat pozabi na razsežnost časa, ker ga raziskovanje prevzame, »vsrka vase« in celostno zaobjame njegovo osebnost.

Pediček je nadalje govoril, da mora biti raziskovalec pripravljen na vsakršno odpoved. V bistvu naj bi bilo vse podrejeno raziskovanju, pri tem pa ni dovolj, da je v raziskovanje vključena le intelektualna komponenta oz. kognitivna funkcija raziskovalca. Uspeh bo večji, če pri tem sodelujejo tudi emocionalna, duševna in duhovna komponenta. Naslednja raziskovalčeva lastnost, ki je ne moremo pogrešati, je ustvarjalnost. Tej je bil prof. Pediček predan v celoti. V zapiskih preberem: »To je v bistvu srčika posa-

meznih raziskovalčevih lastnosti. Brez ustvarjalnosti in predvsem ustvarjalnega mišljenja ni mogoče pričakovati ustreznih rezultatov celotnega raziskovalnega dela. Poleg tega pa ne more biti dobrega raziskovalnega dela brez določene kritičnosti. Kritičnost je pri vsakem raziskovanju nepogrešljiva. Če le-te raziskovalec nima dovolj razvite, jo mora razviti oz. si jo mora pridobiti.«

Sleherni raziskovalec naj bi imel posebej dobro razvit čut odgovornosti. Za vse postopke in dejanja, ki so povezani z raziskovalnim delom oz. s procesom raziskovanja, mora prevzeti osebno odgovornost. Pri tem se mora v kateri koli fazi raziskovanja izogibati nepotrebnim nesporazumom, prilaščanju tujih raziskovalnih dosežkov, neresnicam in neposrednim žalitvam ali razvrednotenju dosežkov raziskovalnega dela drugih raziskovalcev. Posebej spoštovana in čislana lastnost, ki jo je prof. Pediček posebej cenil, je moralna odgovornost raziskovalca. Ta splošna človeška lastnost mora biti pri raziskovalcu še posebej jasno izražena. Med posamezne lastnosti raziskovalca spadata tudi ljubezen do svobode mišljenja in strast do resnice za vsako ceno. Raziskovalec mora slediti le tisti resnici, ki se mu odkriva in kakor se mu odkriva. Vsako spreminjanje ali prikrojevanje rezultatov, ki razkrivajo drugačno sliko od pričakovane, je povsem nesprejemljivo – je neetično in nemoralno. Lažno prikazovanje rezultatov, ki se razkrije takoj ali šele čez čas, največkrat pomeni konec raziskovalnega dela posameznika in pogosto tudi konec raziskovalčeve kariere.

Tudi resnicoljubnost je zelo cenjena (vsaj bila je) občečloveška lastnost, pri raziskovalcu pa ni dovolj, da je le deklarativno izražena, marveč mora biti visoko na prvem mestu. To predvsem v času, ko piše sklepno raziskovalno poročilo in ko objavi rezultate raziskave. Sicer pa je, kot je govoril Pediček, na raziskovalčevi poti vsaka dobljena resnica relativna, saj absolutne resnice ni. Znanost se le približa resnici.

■ Pedičkove etape v znanstvenem raziskovanju

Dr. Pediček je ob širših razmislekih in spoznanjih z drugih znanstvenih področij med prvimi na Visoki šoli za telesno

kulturo postavil strukturo znanstvenega raziskovanja oz. posamezne etape v razvoju znanstvene misli, ki naj bi se na posameznih stopnjah ali etapah udejanjale v raziskovalnih projektih. Posamezni metodologi so zagovarjali različne pristope, Pediček pa je svoje zamisli, ki so izhajale iz širših antropoloških gledišč, razgrnil pred nas študente.

Zaradi zanimivosti in izvirnosti si povsem na kratko oglejmo, kako je profesor snoval posamezne etape v znanstvenem raziskovanju. Govoril je: »Najprej je treba postaviti problem in delovne hipoteze. Pri postavljanju problema raziskovanja morajo biti izpolnjeni določeni pogoji. Za občutenje in izbiro problema je potrebno določeno strokovno znanje oz. strokovna izpolnjenost na izbranem področju. Nekateri probleme zaznavajo lažje in hitreje, zaradi svoje lucidnosti (bistrosti oz. jasnosti), drugi pa ostajajo togi. Prvi razsipavajo s problemi, drugi pa ostanejo samo pri enem problemu.«

Pri iskanju problemov mora raziskovalec vedno spremljati dvom o starih rešitvah in, kot je govoril Pediček, o vsem je treba podvomiti. Spodbude za odkrivanje problemov bo raziskovalec našel v kritičnem in bogatem branju literature. Vendar ne le ozko strokovne, marveč tudi literature iz stroki sorodnih področij. Sem segajo koreni Pedičkove antropološke obravnave posameznih problemov. In prav v tem se je cenjeni profesor razlikoval od ozko strokovnih pogledov in raziskovanj, ki so se takrat začeli pojavljati na Visoki šoli za telesno kulturo. Nastavki morajo biti široko prepleteni s spoznanji filozofije, psihologije, pedagogike, sociologije, etike in drugih ved. Na ta način se ustvarjajo tudi večje možnosti za tesnejše povezovanje z drugimi znanstvenimi torišči, hkrati pa človek zori v široko razgledanega raziskovalca. Pri tem sta običajno zaznavni dve poti. Ena prihaja iz teorije in druga vodi iz prakse. Obe sta mogoči, vendar ima vsaka svoje dobre in slabe strani. Zato se za pravo znanstveno delo terja dialektično povezovanje teh dveh poti.

Pediček je pri iskanju problema oz. problemov opozoril tudi na to, da ima njegova postavitve več notranje skritih stopenj, med katerimi je omenjal tele: »Začutenje problema, prva formulacija problema, ugotovitev vzporednih problemov in podproblemov, identifikacija problema, selekcija problema preko primerjanja s sorodnimi problemi, definicije

ja problema, ovrednotenje (evalvacija) problema, postavitve terminologije in na koncu postavitev delovne hipoteze. Z delovno hipotezo si raziskovalec ustvari »optični« pripomoček, s katerim gleda, kako in v katero smer bo iskal odgovore na postavljena vprašanja.«

V drugi fazi raziskovanja je Pediček opozoril na raziskovalno branje in vrednotenje prejšnjih raziskav o izbranem problemu. To je v bistvu najtežja faza raziskovanja in terja delo, ki temelji na določenem sistemu in poteka po določenem načrtu. S širokim bibliografskim izborom in tudi s pregledom ustreznih, čim bolj svežih monografij dosežemo ustrezno širino in nabor znanj za nadaljevanje raziskovalčevega dela. V naslednji fazi raziskovanja naj se raziskovalec posveti določitvi oz. izboru raziskovalnih postopkov. To je stopnja, na kateri je treba določiti red obravnave, formo in cilj ali cilje raziskave ter oblikovati delovni naslov. Izbrano snov je treba razdeliti na poglavja in podpoglavja, kar pomeni, da se je raziskovalec, potem ko se je poglobil v delo oz. problem, prebil do kazala.

Faza ali stopnja določitve raziskovalne metode oz. metod je ena od naslednjih faz v raziskovalnem delu. Pokončni mislec je v tem segmentu govoril o deskriptivni, zgodovinski in eksperimentalni metodi. Vsako od teh je posebej opisal in zanje navedel primere. Skladno z navedenim naj bi potem izbrali poti in načine za zbiranje potrebnih podatkov. V naslednjih fazah naj bi raziskovalec uredil raziskovalno gradivo, opravil raziskavo in pripravil raziskovalno poročilo.

Ob snovanju strukture raziskovanja pa je Pediček opozoril na dejstvo, da obstaja pomembna razlika med raziskovalnim delom in znanstvenoraziskovalnim delom. Če so v raziskovalne postopke vključene določene meritve, še ne pomeni, da je to znanstvenoraziskovalno delo. To je šele raziskovalno delo. Če pa lahko nekaj v tem delu posplošimo in dvignemo na raven zakonitosti ter to potrdijo tudi drugi, potem lahko govorimo o znanstvenoraziskovalnem dosežku in o prispevku k ustrezni znanosti. Znanost pa je »mozganje« in ne izgubljanje v posameznih tehnikah, je pribil na koncu.

Kritičnemu bralcu se ob razgrnitvi zamisli in predlogov dr. Pedička o naravi, toku in smereh znanstvenoraziskovalnega dela na takratni Visoki šoli za telesno kulturo

in tudi kasnejši Fakulteti za šport samo po sebi postavlja vprašanje, v katero smer so šle številne raziskave, na podlagi katerih so (smo) mnogi učitelji na tej instituciji magistrirali in doktorirali ter nadaljevali svojo akademsko rast in zorenje. Če bi cenjeni profesor ostal na fakulteti, bi marsikatera študija, magisterij ali doktorat potekal drugače, predvsem pa bolj skladno s širimi antropološkimi razgledi in pogledi. Ko bi vsak od učiteljev, ki smo zoreli in delovali na navedeni visokošolski instituciji (ali pa še delujejo oz. delujete), ne glede na generacijo, kritično, s potrebne razdalje in iz antropoloških razgledov spremljal svoje raziskovalno oz. znanstvenoraziskovalno delo, bi najverjetneje ugotovil ozkost in veliko tega, kar bi prof. Pediček, v imenu celovitejše antropološke obravnave športa, spremenil. O tem sem prepričan in tudi v tem delu se pridružujem kritičnemu mnenju kolega dr. Kristana. Za podrobnejšo analizo tega razvojnega segmenta fakultete bi bil potreben in koristen kak doktorat, še zlasti ob bližajočem se jubileju fakultete.

■ Sklepne misli

Pisati o prof. Pedičku je hvaležno, a hkrati tudi zahtevno delo. Težko je namreč v kratek zapis ujeti vse, kar je na svoji vmesni življenjski postaji na Visoki šoli za telesno kulturo storil za uravnotežen razvoj te institucije. Zato smo izbrali le enega izmed izsekov njegove ustvarjalnosti, ki jo je namenil znanosti o športu oz. športoslovju. Kot pedagog in mislec ter univerzitetni učitelj je na navedeni instituciji pustil neizbrisno sled. S svojim prihodom je študiju tega področja dodal nove in širše razsežnosti, ki so izhajale iz globljih spoznanj antropologije, filozofije, pedagogike, psihologije in etike. Svojo zakladnico znanj je uspešno povezoval s posameznimi torišči športa, s telesno vzgojo, vrhunskim športom in športno rekreacijo. Študentom je tako odpiral širše razglede v telesni kulturi in veliko prispeval k temu, da so kot diplomanti in strokovnjaki odhajali v življenje obogateni z znanji za boljše in uspešnejše vodenje pedagoškega oz. andragoškega procesa v neposredni praksi.

Vedno je imel pred seboj človeka in njegovo nedeljivo ter celovito bio-psihosocialno in spiritualno naravo, ne glede na to, ali je šlo za otroka, mladostnika ali za zrelo osebo. Prof. Pediček je veli-

ko prispeval k razvoju znanstvene misli na področju telesne kulture oz. športa in posebej za to pripravil in podrobneje razdelal strukturo raziskovalnega oz. znanstvenoraziskovalnega dela. Zapisal je tudi to, kakšne sposobnosti in lastnosti naj ima uspešen raziskovalec. Pri tem je ves čas sledil svoji temeljni antropološki usmeritvi. S predavateljskim delom in kasneje s pisnimi deli je nasproti ozki strokovni obravnavi posameznih torišč športa (biomehanicizma) postavljaj široko polje antropološke obravnave, kjer so bila v ospredju spoznanja iz filozofije, pedagogike, psihologije, sociologije in etike športa. Ko je cenjeni profesor odšel, so bili ti gradniki odvzeti iz celotne zgradbe takratne visokošolske inštitucije, kar se je kasneje odražalo tudi v njenem nadaljnjem razvoju.

■ Literatura in viri

1. Pediček, F. (1970). *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo – I, II, III: Pedagoški, psihološki in filozofski vidiki*. Ljubljana: Mladinska knjiga
2. Pediček, F. (1998). Ob prenovi šole: *Kritični pedagoški pogledi*. Ljubljana: Jutro.
3. Pediček, F. (2007). *Moja hoja za pedagogiko*. Radovljica: Didakta.
4. Kristan, S. (2008). In memoriam. Prof. dr. Franc Pediček. *Šport*, 56(3–4), 69–70.
5. *Zapiski predavanj pri predmetu obča psihologija v študijskem letu 1962/1963*.
6. *Zapiski predavanj pri predmetu pedagogika v študijskem letu 1963/1964*.
7. *Zapiski predavanj pri predmetu psihologija športa v študijskem letu 1964/1965*.
8. *Zapiski predavanj pri predmetu osnove znanstvenoraziskovalnega dela v študijskem letu 1965/1966*.

dr. Herman Berčič, zaslužni prof. v pokoju
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, –
Katedra za športno rekreacijo
e-naslov: herman.bercic@fsp.uni-lj.si